અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.
DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.
==========

એસ.ડી.ઓ. ગ્રીડ કોર્પોરેશન ઓફ ઓરિસ્સા લિમિટેડ અને અન્ય

વિરુદ્ધ

તિમુડુ ઓરામ

૨૮ જુલાઈ, ૨૦૦૫

[અશોક ભાન અને એસ. બી. સિન્હા, ન્યાયમૂર્તિઓ]

ભારતનું સંવિધાન, ૧૯૫૦ – અનુચ્છેદ ૨૨૬ – રિટ હકૂમત – તેનો ઉપયોગ – વ્યાપ – અપીલકર્તા-કોર્પોરેશનના જીવંત વીજવાયરમાંથી વીજ કરંટ લાગવાથી મૃત્યુ – વળતર માટે દાખલ કરાયેલ રિટ અરજી – ઠેરવ્યું: અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ હકૂમતના ઉપયોગમાં હકીકતના વિવાદિત પ્રશ્નોનો નિર્ણય થઈ શકતો નથી – અપ્રકૃત્ય (ટોર્ટ) અને અપીલકર્તાની બેદરકારી અંગેની કાર્યવાહી શરૂઆતમાં દાવેદારો દ્વારા સ્થાપિત કરવી જરૂરી હતી જે કરવામાં તેઓ નિષ્ફળ રહ્યા હતા – અપીલકર્તા દ્વારા વીજ ટ્રાન્સમિશન લાઇનની માત્ર માલિકી હોવી એ વળતર આપવા માટે પૂરતી ન હતી.

આ અપીલોમાં વિચારણા માટે ઊભો થયેલ પ્રશ્ન એ છે કે શું અપીલકર્તા-કોર્પોરેશનના જીવંત વાયરના સંપર્કમાં આવ્યા પછી મૃત્યુ પામેલા સામાવાળાઓના સગા-સંબંધીઓના મૃત્યુ બદલ અપીલકર્તા-કોર્પોરેશન પર વળતરની જવાબદારી લાદવામાં હાઈકોર્ટ અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ સત્તાનો ઉપયોગ કરવામાં વાજબી હતી કે કેમ.

અપીલોનો નિકાલ કરતાં, કોર્ટે

ઠેરવ્યું: ૧.૧. ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ રિટ અરજીઓ દાખલ કરીને હાઈકોર્ટે ભૂલ કરી હતી. અપ્રકૃત્ય (ટોર્ટ) અને બેદરકારીના દાવાઓ શરૂઆતમાં દાવેદારો દ્વારા સ્થાપિત કરવા જરૂરી હતા. અપીલકર્તાની વીજ ટ્રાન્સમિશન લાઈનનો વાયર તૂટી ગયો હતો અને મૃતક તેના સંપર્કમાં આવ્યો હતો અને મૃત્યુ પામ્યો હતો, તે માત્ર હકીકત પોતાનામાં વળતર આપવા માટે પૂરતી ન હતી. કોર્ટે એ તપાસ કરવાની જરૂર હતી કે શું વાયર અપીલકર્તાઓની કોઈ બેદરકારીના પરિણામે તૂટી ગયો હતો, જેના પરિણામે મૃતક વાયરના સંપર્કમાં આવ્યો હતો. અપીલકર્તાઓએ તેને આભારી બેદરકારીનો વિવાદ ઉઠાવ્યો હતો અને હાઈકોર્ટ દ્વારા એવું કોઈ તારણ નોંધવામાં આવ્યું નથી કે ગ્રીડકો તેની ફરજ બજાવવામાં કોઈપણ રીતે બેદરકાર હતું. આ બાબતને ધ્યાનમાં રાખીને, અપીલકર્તાઓ એ સાબિત કરવાની તક મેળવવા હકદાર હતા કે ટ્રાન્સમિશન લાઈનની જાળવણીમાં યોગ્ય કાળજી અને સાવચેતી રાખવામાં આવી હતી અને તેમ છતાં તેમના નિયંત્રણ બહારના સંજોગો અથવા ત્રીજા

પક્ષકારોના અનધિકૃત હસ્તક્ષેપને કારણે વાયરો તૂટી ગયા હતા. હકીકતના આવા વિવાદિત પ્રશ્નોનો નિર્ણય ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ હકૂમતના ઉપયોગમાં થઈ શકતો નથી. [૮૯૫-ડી, ઈ, એફ]

ચેરમેન, ગ્રીડ કોર્પોરેશન ઓફ ઓરિસ્સા લિ. (ગ્રીડકો) અને અન્ય વિ. સુકરમણી દાસ (શ્રીમતી) અને અન્ય, [૧૯૯૯] ૭ એસ.સી.સી. ૨૯૮ – આધાર રાખવામાં આવ્યો.

૧.૨. એક જ કારણસર દાખલ કરવામાં આવેલો દાવો રદ થયો હોવાથી ૧૦ વર્ષના વિલંબ પછી દાખલ કરવામાં આવેલી અનુગામી રિટ અરજી ગ્રાહ્ય રહેશે નહીં. આવા અસાધારણ વિલંબ માટે કોઈ કારણો આપવામાં આવ્યા નથી. આવા સંજોગોમાં, અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ પોતાની હકૂમતનો ઉપયોગ કરીને વળતર આપવાનું વાજબી ઠેરવી શકાય નહીં. [૮૯૭-જી]

૨. હાઇકોર્ટે પોતાની હકૂમતના સ્વરૂપની યોગ્ય કદર કર્યા વિના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ પોતાની સત્તાનો ઉપયોગ કર્યો હોવાથી, વાદગ્રસ્ત ચુકાદાઓ રદબાતલ થવાને પાત્ર છે. જોકે, લાંબા સમયના વીતી જવાને કારણે અપીલકર્તાઓ સામાવાળાઓને પહેલેથી ચૂકવવામાં આવેલી રકમ વસૂલ કરશે નહીં. [૮૯૮-એ]

એમ.પી. ઈલેક્ટ્રિસિટી બોર્ડ વિ. શૈલ કુમારી અને અન્ય, [૨૦૦૨] ૨ એસ.સી.સી. ૧૬૨ – લાગુ ન પડતો હોવાનું ઠેરવવામાં આવ્યું.

ડબલ્યુ.બી. સ્ટેટ ઇલેક્ટ્રિસિટી બોર્ડ અને અન્ય વિ. સચિન બેનર્જી અને અન્ય, [૧૯૯૯] ૯ એસ.સી.સી. ૨૧ અને એચ.એસ.ઇ.બી. અને અન્ય વિ. રામ નાથ અને અન્ય, [૨૦૦૪] ૫ એસ.સી.સી. ૭૯૩ – સંદર્ભ લેવામાં આવ્યો.

દીવાની અપીલ હકૂમત : સિવિલ અપીલ નં. ૧૭૨૬/૧૯૯૯.

ઓ.જે.સી. નં. ૧૩૨૮૧/૧૯૯૭ માં કટક ખાતેની ઓરિસ્સા હાઇકોર્ટના તારીખ ૧૩.૧૧.૧૯૯૮ ના ચુકાદા અને હુકમ સામે.

સાથે

સિવિલ અપીલ નં. ૪૫૫૨ અને ૪૫૬૦/૨૦૦૫.

અપીલકર્તાઓ તરફથી રાજ કુમાર મહેતા.

સામાવાળા તરફથી એસ. વી. દેશપાંડે અને શ્રીમતી કે. શારદા દેવી.

કોર્ટનો ચુકાદો ન્યાયમૂર્તિ અશોક ભાન દ્વારા આપવામા આવેલ .

સ્પેશિયલ લીવ પિટિશન (સિવિલ) નં. ૫૫૯૧/૧૯૯૯ અને ૯૭૮૮/૧૯૯૮ માં લીવ મંજૂર કરવામાં આવે છે.

ત્રણ અપીલોના આ જૂથમાં જે પ્રશ્ન નિર્ણય માટે ઉપસ્થિત થાય છે તે એ છે કે શું હાઇકોર્ટ ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ પોતાની સત્તાનો ઉપયોગ કરવામાં અને સામાવાળા રિટ અરજદારોને વળતર આપવામાં વાજબી

હતી કે કેમ, જ્યારે અપીલકર્તાઓ – જેઓ રિટ અરજીમાં સામાવાળા હતા – તેમણે એ કારણસર જવાબદારીનો ઇનકાર કર્યો હતો કે મૃત્યુ તેમની બેદરકારીના પરિણામે થયા ન હતા પરંતુ ખુદ સામાવાળાઓની બેદરકારીને કારણે અથવા કુદરતી આપત્તિ (એક્ટ ઓફ ગોડ) ના કારણે અથવા અન્ય કેટલીક વ્યક્તિઓના કૃત્યના કારણે થયા હતા. આ અપીલોને – ચેરમેન, ગ્રીડ કોર્પોરેશન ઓફ ઓરિસ્સા લિ. (ગ્રીડકો) અને અન્ય વિ. સુકરમણી દાસ (શ્રીમતી) અને અન્ય, [૧૯૯૯] ૭ એસ.સી.સી. ૨૯૮ – ના કેસ સાથે સૂચિબદ્ધ કરવાનો આદેશ આપવામાં આવ્યો હતો, પરંતુ સામાવાળાઓ પર નોટિસની બજવણી પૂર્ણ ન થઈ હોવાથી તેને અલગ કરવામાં આવી હતી. પીઠ દ્વારા ૧૦ અપીલોના જૂથનો નિકાલ કરવામાં આવ્યો હતો અને આ અપીલોની સુનાવણી બજવણી પૂર્ણ થયા પછી કરવાનો આદેશ આપવામાં આવ્યો હતો.

ઓ.જે.સી. નં. ૧૩૨૮૧/૧૯૯૭ વાળી રિટ અરજીમાં ઓરિસ્સા હાઇકોર્ટ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા હુકમ સામે ઉદ્ભવતી સિવિલ અપીલ નં. ૧૭૨૬/૧૯૯૯ ની હકીકતો આ મુજબ છે:

મૃતકના સહ-ગ્રામવાસી થેમ્બા ભીમ નામના વ્યક્તિએ પોતાના એલ.આઈ. પોઇન્ટ પર વીજ પુરવઠો લીધો હતો. ખુંટાગાંવ ગામના અન્ય કેટલાક ગ્રામવાસીઓ અર્થાત્ રાલબિન્દ્રા ઓરામ, ફથા ઓરામ, ગોવર્ધન કિસાન અને એતવા ઓરામે અવાહક ન હોય તેવા (અન-ઈન્સ્યુલેટેડ) જી.આઈ. વાયર દ્વારા એલ.આઈ. પોઇન્ટ પરથી હૂક નાખીને ગ્રીડકો સત્તાવાળાઓની જાણ બહાર

ગેરકાયદેસર રીતે તેમના ઘરોમાં વીજ પુરવઠો લીધો હતો. તારીખ ૨૨.૮.૧૯૯૭ ના રોજ અનધિકૃત જી.આઈ. વાયર કે જેના દ્વારા ગેરકાયદેસર રીતે લાઇન લેવામાં આવી હતી તે ડિસ્કનેક્ટ થઈને જમીન પર પડી ગયો હતો. તે સમયે સામાવાળાના પિતા જાપના ઓરામ પોતાના બળદ સાથે આવી રહ્યા હતા, બળદ જીવંત જી.આઈ. વાયરના સંપર્કમાં આવ્યો અને પરિણામે તેને વીજ કરંટ લાગ્યો. આ જોઈને જાપના ઓરામે બળદને બચાવવાનો પ્રયાસ કર્યો અને તેમને પણ વીજ કરંટ લાગ્યો. તેમની પત્ની તેમને બચાવવા આવી અને તેની ચીસો સાંભળીને તેમની પુત્રી સબી ઓરામ પણ પોતાના માતા-પિતાને અલગ કરવાનો પ્રયાસ કરતી વખતે વીજ કરંટનો ભોગ બની. તારીખ ૨૩.૮.૧૯૯૭ ના રોજ ખુંટાગાંવના ગ્રામવાસીઓ દ્વારા સ્થાનિક પોલીસને આ ઘટનાની જાણ કરવામાં આવી હતી જેમાં ગેરકાયદેસર હૂકિંગ અને વીજ કરંટથી થયેલા મૃત્યુની હકીકત સ્વીકારવામાં આવી હતી. સ્થાનિક પોલીસે મામલાની તપાસ કરી અને ઉપર જણાવ્યા મુજબ મૃત્યુનું કારણ અને રીત અંગે અહેવાલ આપ્યો. તારીખ ૨૩.૮.૧૯૯૭ ના રોજ ગ્રીડકોના જુનિયર એન્જિનિયરે ઓરિસ્સા સરકારના મુખ્ય વિદ્યુત નિરીક્ષકને તેમના સ્તરે જરૂરી કાર્યવાહી કરવા માટે ટેલિગ્રામ મોકલ્યો હતો. એસ.ડી.ઓ. ઇલેક્ટ્રિકલ સબ-ડિવિઝન ઉજ્જલપુરે પણ તારીખ ૨૪.૮.૧૯૯૭ ના રોજ અહેવાલ સુપરત કર્યો હતો જેમાં મૃત્યુનું કારણ હૂક દ્વારા લેવામાં આવેલા ગેરકાયદેસર વીજ જોડાણને કારણે હોવાનું જણાવવામાં આવ્યું હતું. તારીખ ૧૬.૯.૧૯૯૭ ના રોજ અહીંના સામાવાળાએ મૃતકના મૃત્યુ બદલ વળતરની માંગણી કરતી ઓ.જે.સી. નં. ૧૩૨૮૧/૧૯૯૭ દાખલ કરીને કટક

ખાતેની ઓરિસ્સા હાઇકોર્ટમાં રિટ અરજી દાખલ કરી હતી. અહીંના અપીલકર્તાઓ દ્વારા સામાવાળાનું સોગંદનામું દાખલ કરવામાં આવ્યું હતું. સામાવાળાના સોગંદનામામાં એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે મૃત્યુ ખુદ મૃતકોની બેદરકારીને કારણે થયા હતા અને ગ્રીડકોની માલિકીનો અને તેની જાળવણી હેઠળનો જીવંત વીજવાયર તૂટી પડ્યો ન હતો અને તેથી અપીલકર્તાઓ કોઈપણ વળતર ચૂકવવા માટે જવાબદાર ન હતા. વાદગ્રસ્ત ચુકાદા દ્વારા હાઇકોર્ટે અહીંના સામાવાળાને વળતર પેટે રૂ. ૨,૭૦,૦૦૦ ની રકમ ચૂકવવાના અપીલકર્તાઓને નિર્દેશ સાથે રિટ અરજીનો નિકાલ કર્યો હતો.

ઓ.જે.સી. નં. ૬૨૯૦/૧૯૯૪ માંથી ઉદ્ભવતી ૨૦૦૫ ની સિવિલ અપીલ નં. ૪૫૫૨ (એસએલપી (સી) નં. ૯૭૮૮/૧૯૯૮ માંથી) માં, તારીખ ૧૦.૫.૧૯૮૪ ની રાત્રે ભારે વાવાઝોડા અને વરસાદના કારણે એક એલ.ટી. કંડક્ટર તૂટી ગયો હતો. અપીલકર્તાએ સપ્લાય લાઇનને યોગ્ય રીતે જાળવવા માટે પર્યાપ્ત પગલાં લીધાં હોવા છતાં આ બન્યું હતું. તારીખ ૧૦.૫.૧૯૮૪ ની રાત્રે વાવાઝોડા અને વરસાદ પહેલાં જુનિયર એન્જિનિયર અને લાઇનમેન દ્વારા નિયમિત તપાસ દરમિયાન સપ્લાય લાઇનની તપાસ કરવામાં આવી હતી. જોકે, લાઇન તૂટ્યા અંગેની માહિતી અપીલકર્તાઓને મળે તે પહેલાં, સવારે ફરવા નીકળેલ મૃતક તૂટેલી વીજ લાઇનના સંપર્કમાં આવ્યો અને બેભાન થઈ ગયો. તેને હોસ્પિટલમાં લઈ જવામાં આવ્યો જ્યાં તેને મૃત જાહેર કરવામાં આવ્યો હતો. સામાવાળાએ સબઓર્ડિનેટ જજ, જાજપુરની અદાલતમાં અપીલકર્તાઓ સામે

મૃતકના મૃત્યુ બદલ વળતર મેળવવા માટે મની સૂટ નં. ૧૯૯/૧૯૮૭ દાખલ કર્યો હતો. સદર દાવો સબઓર્ડિનેટ જજ, જાજપુર દ્વારા તારીખ ૧૬.૫.૧૯૯૨ ના હુકમથી રદ કરવામાં આવ્યો હતો. ત્યારબાદ, ૧૦ વર્ષના વિલંબ પછી, વર્ષ ૧૯૯૪ માં હાઇકોર્ટમાં વર્તમાન રિટ અરજી દાખલ કરવામાં આવી હતી. હાઇકોર્ટે એ હકીકતને નજરઅંદાજ કરી કે એ જ કારણસર દાખલ કરવામાં આવેલો દાવો પહેલેથી જ રદ થઈ ચૂક્યો હતો અને સામાવાળાને રૂ. ૪૦,૦૦૦ નું વળતર મંજૂર કર્યું હતું. અપીલકર્તાના જણાવ્યા મુજબ, મૃત્યુ તેમની ભૂલને કારણે નહીં પરંતુ કુદરતી આપત્તિ (એક્ટ ઓફ ગોડ) ના કારણે થયું હતું.

ઓ.જે.સી. નં. ૪૨૪૭/૧૯૯૭ માંથી ઉદ્ભવતી ૨૦૦૫ ની સિવિલ અપીલ નં. ૪૫૬૦ (એસએલપી (સી) નં. ૫૫૯૧/૧૯૯૯ માંથી) માં સામાવાળાએ કટક ખાતેની ઓરિસ્સા હાઇકોર્ટમાં અન્ય બાબતો સાથે એવા આક્ષેપો પર રિટ અરજી દાખલ કરી હતી કે તારીખ ૨૮.૫.૧૯૯૨ ના રોજ બપોરે લગભગ ૧૨.૦૦ વાગ્યે જ્યારે તેના પતિ મતદાન મથક પરથી પરત ફરી રહ્યા હતા, ત્યારે અચાનક એક જીવંત વીજવાયર તૂટીને તેના પર પડ્યો જેના પરિણામે તેને વીજ કરંટથી ગંભીર દાઝી જવાની ઈજાઓ થઈ અને તે ભાન ગુમાવી બેઠા. કેટલાક સ્થાનિક લોકો તેમને એસ.ડી. હોસ્પિટલ, જાજપુર લઈ ગયા પરંતુ રસ્તામાં જ તેમણે અંતિમ શ્વાસ લીધા. સામાવાળાએ આક્ષેપ કર્યો હતો કે આ અકસ્માત અપીલકર્તાઓની બેદરકારીને કારણે થયો હતો અને મૃતકના મૃત્યુ બદલ વળતરની માંગણી કરી હતી. અપીલકર્તાઓ દ્વારા દાખલ કરાયેલા સામાવાળાના સોગંદનામામાં અન્ય

બાબતો ઉપરાંત એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે ઊર્જાનું ઉત્પાદન અને વિતરણ વૈધાનિક જોગવાઈઓ એટલે કે વીજળી (પુરવઠા) અધિનિયમ, ૧૯૪૮ અને તે હેઠળ ઘડવામાં આવેલા નિયમો દ્વારા નિયંત્રિત થાય છે. મૃતકના પરિવારે પોલીસ સ્ટેશનમાં કોઈ ફરિયાદ/એફ.આઈ.આર. નોંધાવી ન હતી. અપીલકર્તાઓના જણાવ્યા અનુસાર સામાવાળાના પતિનું મૃત્યુ વીજ કરંટ લાગવાથી થયું હોઈ શકે છે પરંતુ તે વીજવાયર પડવાના કારણે થયું ન હતું. રિટ અરજીમાં કરવામાં આવેલા એ આક્ષેપોને નકારી કાઢવામાં આવ્યા હતા કે મૃત્યુ અપીલકર્તાઓની બેદરકારીના કારણે થયું હતું. એવું જણાવવામાં આવ્યું હતું કે અપીલકર્તાઓ તરફથી કોઈ બેદરકારી ન હતી. એવી પણ રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે રિટ અરજીમાં હકીકતના વિવાદિત પ્રશ્નો સામેલ હતા જેનો નિર્ણય સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ રિટ હકૂમતના ઉપયોગમાં થઈ શકતો નથી. હાઇકોર્ટે રિટ અરજી મંજૂર કરી હતી અને અપીલકર્તાઓને સામાવાળાને વળતર પેટે રૂ. ૧,૫૦,૦૦૦ ની રકમ ચૂકવવાનો આદેશ આપ્યો હતો.

ચેરમેન, ગ્રીડ કોર્પોરેશન ઓફ ઓરિસ્સા લિ. (ગ્રીડકો) અને અન્ય (પૂર્વોક્ત) માં, જે કેસ સાથે આ અપીલો સુનાવણી માટે સૂચિબદ્ધ કરવામાં આવી હતી પરંતુ નોટિસની બજવણીના અભાવે સાંભળી શકાઈ ન હતી, આ કોર્ટે એવો અભિપ્રાય વ્યક્ત કર્યો હતો કે ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ રિટ અરજીઓ દાખલ કરીને હાઇકોર્ટે ભૂલ કરી હતી અને તે ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ હકૂમતનો ઉપયોગ કરવા માટે યોગ્ય કેસો ન હતા. એવું

ઠેરવવામાં આવ્યું હતું કે અપ્રકૃત્ય (ટોર્ટ) અને બેદરકારીના દાવાઓ શરૂઆતમાં દાવેદારો દ્વારા સ્થાપિત કરવા જરૂરી હતા. અપીલકર્તાની માલિકીની વીજ ટ્રાન્સમિશન લાઇનનો વાયર તૂટી ગયો હતો અને મૃતક તેના સંપર્કમાં આવ્યો હતો અને મૃત્યુ પામ્યો હતો તે માત્ર હકીકત પોતાનામાં વળતર આપવા માટે પૂરતી ન હતી. કોર્ટે એ તપાસ કરવાની જરૂર હતી કે શું વાયર અપીલકર્તાઓની કોઈ બેદરકારીના પરિણામે તૂટી ગયો હતો, જેના પરિણામે મૃતક વાયરના સંપર્કમાં આવ્યો હતો. દરેક કેસમાં અપીલકર્તાઓ દ્વારા લેવાયેલા બચાવ અને ઇનકારને ધ્યાનમાં રાખીને, અપીલકર્તાઓ એ સાબિત કરવાની તક મેળવવા હકદાર હતા કે ટ્રાન્સમિશન લાઇનની જાળવણીમાં યોગ્ય કાળજી અને સાવચેતી રાખવામાં આવી હતી અને તેમ છતાં તેમના નિયંત્રણ બહારના સંજોગો અથવા ત્રીજા પક્ષકારોના અનધિકૃત હસ્તક્ષેપને કારણે વાયરો તૂટી ગયા હતા. આવા વિવાદિત હકીકતલક્ષી પ્રશ્નોનો નિર્ણય ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ હકૂમતના ઉપયોગમાં થઈ શકતો નથી. હાઇકોર્ટ એવા નિષ્કર્ષ પર આવી શકે નહીં કે અપીલકર્તાઓ દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલો બચાવ માત્ર બચાવ ખાતર જ ઉઠાવવામાં આવ્યો હતો અને તેમાં કોઈ તથ્ય ન હતું. પેરા ૬ માં આ પ્રમાણે અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું:

> “અમારા મતે, સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ સત્તાનો ઉપયોગ કરવા માટે યોગ્ય કેસો ન હોવા છતાં રિટ અરજીઓ દાખલ કરીને હાઇકોર્ટે ભૂલ કરી હતી. હાઇકોર્ટે એવા આધારે આગળ વધવામાં ભૂલ કરી હતી કે

અપીલકર્તાઓની વીજ ટ્રાન્સમિશન લાઇનના તૂટેલા જીવંત વાયરોના સંપર્કમાં મૃતક આવવાના પરિણામે વીજ કરંટ લાગવાથી મૃત્યુ થયા હોવાથી, તે 'અપીલકર્તાઓ તરફથી સ્વીકૃત/પ્રથમદર્શી બેદરકારી સમાન છે.' હાઇકોર્ટ એ સમજવામાં નિષ્ફળ રહી કે આ તમામ કેસો અપ્રકૃત્ય (ટોર્ટ) ના દાવા હતા અને બેદરકારી સૌપ્રથમ દાવેદારો દ્વારા સ્થાપિત કરવાની જરૂર હતી. અપીલકર્તા નં. ૧ ની માલિકીની વીજ ટ્રાન્સમિશન લાઇનનો વાયર તૂટી ગયો હતો અને મૃતક તેના સંપર્કમાં આવ્યો હતો અને મૃત્યુ પામ્યો હતો તે માત્ર હકીકત પોતાનામાં વળતર આપવા માટે પૂરતી ન હતી. એ પણ તપાસવું જરૂરી હતું કે શું વાયર અપીલકર્તાઓની કોઈ બેદરકારીના પરિણામે તૂટી ગયો હતો અને કયા સંજોગોમાં મૃતક વાયરના સંપર્કમાં આવ્યો હતો. આ દરેક કેસમાં અપીલકર્તાઓ દ્વારા લેવાયેલા ચોક્કસ બચાવને ધ્યાનમાં રાખીને તેઓ એ સાબિત કરવાની તક મેળવવા હકદાર હતા કે ટ્રાન્સમિશન લાઇનોની જાળવણીમાં યોગ્ય કાળજી અને સાવચેતી રાખવામાં આવી હતી અને તેમ છતાં તેમના નિયંત્રણ બહારના સંજોગો અથવા ત્રીજા પક્ષકારોના અનધિકૃત હસ્તક્ષેપને કારણે વાયરો તૂટી ગયા હતા અથવા મૃતક અરજદારો દ્વારા જણાવ્યા મુજબ મૃત્યુ પામ્યો ન હતો. આ પ્રશ્નોનો નિર્ણય માત્ર સોગંદનામાના આધારે યોગ્ય રીતે થઈ શક્યો ન હોત. આ સ્થાયી કાનૂની સ્થિતિ છે કે જ્યાં હકીકતના વિવાદિત પ્રશ્નો સામેલ હોય ત્યાં સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળની અરજી યોગ્ય ઉપાય નથી. હાઇકોર્ટે એવું ઠેરવ્યું

નથી અને ઠેરવી શકી પણ ન હોત કે આ કેસોમાં વિવાદો માત્ર ઉઠાવવા ખાતર ઉઠાવવામાં આવ્યા હતા અને તેમાં કોઈ તથ્ય ન હતું. હાઇકોર્ટે રિટ અરજદારોને દીવાની અદાલતમાં જવાનો નિર્દેશ આપવો જોઈતો હતો જેવું કે ઓજેસી નં. ૫૨૨૯/૧૯૯૫ માં કરવામાં આવ્યું હતું."

આવો જ અભિપ્રાય આ અદાલત દ્વારા ડબલ્યુ.બી. સ્ટેટ ઇલેક્ટ્રિસિટી બોર્ડ અને અન્ય વિ. સચિન બેનર્જી અને અન્ય, [૧૯૯૯] ૯ એસ.સી.સી. ૨૧ માં લેવામાં આવ્યો હતો. સદર કેસમાં નીચે મુજબ અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું:

"..... અરજદારોની એકમાત્ર ફરિયાદ વાદગ્રસ્ત ચુકાદામાં કરાયેલા એ અવલોકન સાથે સંબંધિત છે કે અરજદાર રાજ્ય વીજળી બોર્ડની બેદરકારીના કારણે બે ભોગ બનનારાઓ મૃત્યુ પામ્યા હતા. વીજળીની ચોરી કરવાના હેતુથી ગેરકાયદેસર હૂકિંગના કારણે બે પીડિતોને વીજ કરંટ લાગ્યો હતો તે હકીકતને ધ્યાનમાં લેતાં, અરજદારોને બેદરકારી માટે દોષિત ઠેરવી શકાય નહીં, જોકે તેમણે જણાવ્યું હોઈ શકે કે વધુ વારંવાર ડીહૂકિંગ દરોડા પાડવાની જરૂર છે."

આનાથી વિપરીત, સામાવાળાના વકીલે આ અદાલતના પછીના ચુકાદા એમ.પી. ઇલેક્ટ્રિસિટી બોર્ડ વિ. શૈલ કુમારી અને અન્ય, [૨૦૦૨] ૨ એસ.સી.સી. ૧૬૨ નો ટાંક્યો હતો, જેમાં આ અદાલતે એવો અભિપ્રાય લીધો છે કે જે કેસમાં જીવંત વાયર તૂટીને જાહેર રસ્તા પર પડ્યો હતો જે વરસાદના પાણીથી આંશિક

રીતે ભરાયેલો હતો તે કેસમાં વીજળી બોર્ડ પર જવાબદારી લાદી શકાય છે. ઉપરોક્ત કેસમાં આ કોર્ટ દ્વારા કરવામાં આવેલું અવલોકન વર્તમાન કેસની હકીકતોને લાગુ પડશે નહીં કારણ કે સદર કેસમાં એક દીવાની દાવો દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો જેમાં ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા બોર્ડ સામે બેદરકારીનું તારણ નોંધવામાં આવ્યું હતું. ટ્રાયલ કોર્ટે એવા નિષ્કર્ષ પર આવ્યા પછી કે સામાવાળાઓ રૂ. ૪.૩૪ લાખના વળતર માટે હકદાર હતા, સામાવાળાઓને માત્ર એ આધારે દાવો નકાર્યો હતો કે દાવેદારો આવા વળતર માટે તેમની જવાબદારી સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ રહ્યા હતા. હાઈકોર્ટે સદર કેસમાં તારણ નોંધ્યું હતું કે, “તેથી, એમપીઈબી દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલા બચાવો સંપૂર્ણપણે કોઈ આધાર વગરના છે અને સ્થળ પરની વાસ્તવિક સ્થિતિને પ્રતિબિંબિત કરતા નથી, બલ્કે વળતરની ચુકવણી માટેની જવાબદારી અને દાયિત્વથી બચવા માટે વાસ્તવિક સ્થિતિ છુપાવવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો છે.” આ હકીકતો પર, આ કોર્ટ એવા નિષ્કર્ષ પર આવી હતી કે દાવેદારો વળતર માટે હકદાર હતા. અપીલકર્તાઓના વકીલે એચ.એસ.ઈ.બી. અને અન્ય વિ. રામ નાથ અને અન્ય, [૨૦૦૪] ૫ એસ.સી.સી. ૭૯૩ નો ચુકાદો પણ ટાંક્યો હતો જેમાં સમાન અભિપ્રાય લેવામાં આવ્યો હતો. સદર કેસમાં પીઠ દ્વારા અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે જ્યાં હકીકતના વિવાદિત પ્રશ્નો સામેલ હોય ત્યાં રિટ અરજી યોગ્ય ઉપાય રહેશે નહીં પરંતુ લેખિત નિવેદનમાં એવો કોઈ ઇનકાર ન હોવાથી કે વાયરો ઢીલા હતા અને લટકી રહ્યા હતા અને દાવેદારે બોર્ડને વાયરો કડક કરવા જણાવ્યું હતું, બોર્ડને વળતર ચૂકવવા માટે જવાબદાર ઠેરવવામાં આવ્યું હતું. આ તારણ એટલા માટે

નોંધવામાં આવ્યું હતું કારણ કે વીજળી સપ્લાયરે સામાવાળા રિટ અરજદાર દ્વારા આક્ષેપ કરાયેલી હકીકતોનો વિરોધ કર્યો ન હતો. હકીકતના વિવાદિત પ્રશ્નો સામેલ ન હતા અને જેના પરિણામે હાઇકોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલા તારણને સમર્થન આપવામાં આવ્યું હતું.

વર્તમાન કેસમાં, અપીલકર્તાઓએ તેમને આભારી બેદરકારીનો વિવાદ ઉઠાવ્યો હતો અને હાઇકોર્ટ દ્વારા એવું કોઈ તારણ નોંધવામાં આવ્યું નથી કે ગ્રીડકો તેની ફરજ બજાવવામાં કોઇપણ રીતે બેદરકાર હતું. વર્તમાન કેસ ચેરમેન, ગ્રીડ કોર્પોરેશન ઓફ ઓરિસ્સા લિ. (ગ્રીડકો) અને અન્ય (પૂર્વોક્ત) માં આ અદાલતના નિર્ણય દ્વારા સંપૂર્ણપણે આવરી લેવાયેલો છે. હાઇકોર્ટે સિવિલ અપીલ નં. ૪૫૫૨/૨૦૦૫ [એસએલપી (સી) નં. ૯૭૮૮/૧૯૯૮ માંથી] માં પણ વળતર મંજૂર કરવામાં ભૂલ કરી છે. દાવો રદ થયો હોવાથી અનુગામી દાવો કે રિટ અરજી ગ્રાહ્ય રહેશે નહીં. રિટ અરજી ૧૦ વર્ષના વિલંબ પછી દાખલ કરવામાં આવી હતી. આવા અસાધારણ વિલંબ માટે કોઈ કારણો આપવામાં આવ્યા નથી. હાઇકોર્ટે ૧૦ વર્ષના વિલંબ પછી રિટ અરજી દાખલ કરવામાં ભૂલ કરી હતી. આવા સંજોગોમાં, અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ પોતાની હકૂમતનો ઉપયોગ કરીને વળતર આપવાનું વાજબી ઠેરવી શકાય નહીં.

હાઇકોર્ટે પોતાની હકૂમતના સ્વરૂપની યોગ્ય કદર કર્યા વિના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ પોતાની સત્તાનો ઉપયોગ કર્યો હોવાથી, વાદગ્રસ્ત ચુકાદાઓ રદબાતલ થવાને પાત્ર છે. જોકે, લાંબા સમયના વીતી જવાને ધ્યાનમાં

રાખીને અપીલકર્તાઓ સામાવાળાઓને પહેલેથી ચૂકવવામાં આવેલી રકમ વસૂલ કરશે નહીં. સિવિલ અપીલોનો તે મુજબ નિકાલ કરવામાં આવે છે. ખર્ચ અંગે કોઈ હુકમ નથી.

અપીલોનો નિકાલ કરવામાં આવેલ છે.

This judgment has been translated using an AI-assisted translation tool.

==========

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.